

References

1. Bidnyk O. Theoretical aspects of managing business / OI Bidnyk // Prydneprovsk Research Journal. - 2007. - Vol. 5. - P. 19-24.
2. Blank I. A. Management of formation of the capital: scientific edition / I. A. Blank. - K.: Nika-Center, 2008. - 510 p.
3. Blonskaya V. I. Diagnosis of managing business / V. I. Blonskaya, T. N. Hvatamuha // Scientific Bulletin NLTU Ukraine. - 2009. - Vol. 19.11. - P. 252-258.
4. Bogacheva G.N. About diverse interpretation of the category "capital" / G.N. Bogacheva, B.A. Denisov // Management in Russia and abroad. - 2000. - № 1. - P. 13 - 24.
5. Vorobiev N. Financial capital companies. Theory, Practice, Management: Monograph / Yuri Nikolaevich Vorobiev, Kiev. nat. Univ them. Shevchenko. - Simferopol: Taurus, 2002. - 363 p.
6. Kosynsky R.A. Organizational-economic mechanism for managing business: Abstract. thesis of candidate. Econ. sciences: 08.06.01 / Kharkiv National Economic University. - H., 2005. - 20 p.
7. Sysoyev S.A. The evolution of the category "capital" / S.A. Sysoyev // Scientific Papers of Donetsk National Technical University. Series: Economics. - Donetsk. - 2005. - № 91. - P. 100 - 103;
8. Economic Theory: disciple / Under edition of A.G. Gryaznova, T. Chechelevoy. - Moscow: Publishing "Экзамен", 2004. - 592 p.

Надійшла 12.04.2013; рецензент: д. соц. н. Ядранський Д. М.

УДК 334.716

В. М. ЙОХНА, В. М. НИЖНИК
Хмельницький національний університет

ПОБУДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВАРТІСНОГО ПІДХОДУ

Визначено елементи і побудовано алгоритм управління інноваційним розвитком підприємства на основі функціонально-вартісного підходу.

Ключові слова: інноваційний розвиток підприємства, функціонально-вартісний підхід.

V. M. YOYNA, V. M. NYZHNYK
Khmelnitsky National University

BUILDING MANAGEMENT SYSTEMS INNOVATION DEVELOPMENT ENTERPRISE BASED APPROACH OF VALUE

The algorithm of innovative development of an enterprise on the basis of functional-value approach is built and its elements are defined. With the increasing pace of scientific and technological progress and the rapid spread of information and production technologies, innovative development of the industrial enterprise should include improving the quality of all the characteristics of its business system, all functional areas. The feasibility of such an improvement should be evaluated not only from the standpoint of bringing technical and technological base of the company to the modern technological level, but also from the standpoint of increasing the ability of individual elements of a business system to create consumer value-added cost. This will also increase the value of the business as a whole (enterprise) market investments (stock market) - that is, increase market value.

Keywords: innovation development company, a value approach.

Вступ. За глобалізації економічного середовища соціально-економічний розвиток кожної країни тісно пов'язаний зі здатністю її суб'єктів господарювання розвиватись на інноваційній основі, використовуючи як створені, так і залучені ззовні технології та інновації для формування конкурентних переваг, поєднуючи існуючі й нові елементи своїх бізнес-систем таким чином, щоб максимально реалізувати ринкові можливості у тих сферах економічної діяльності, де вони можуть бути найбільш ефективними.

Очевидно, що інноваційний розвиток вітчизняних виробничих підприємств повинен здійснюватись таким чином, щоб подолати технологічну відсталість, яка в основному і спричиняє низьку конкурентоспроможність продукції більшості українських товаровиробників. Про останнє свідчать наслідки світової фінансово-економічної кризи, яка навіть з країн колишнього СНД найбільше вдарила по Україні. У 2010 р. світова економічна криза втратила свою гостроту, що проявилось у зростанні світового промислового виробництва на 4,6 %. У США зростання склало 5,3 %, Німеччині – 11,0 %, Італії – 6,5 %, Канаді – 5,8 %, Франції – 5,5 %, Китаї – 11 %, Бразилії 11,5 %, Росії – 8,2 % [30, с. 546]. Поступово став поживляватися і попит на традиційних для експорту України ринках, що позитивно відобразилося на загальному стані вітчизняної економіки. У багатьох галузях, передусім виробничого спрямування, у 2010–2011 р. було відновлено докризові обсяги виробництва і реалізації продукції. Однак стабільності у

відновленні не було досягнуто – у першому кварталі 2013 р. індекс обсягів виробництва і реалізації продукції у промисловому секторі України склав всього 95% від аналогічного періоду 2012 року. У машинобудуванні цей показник ще гірший – 85,1% [1]. Це свідчить про перманентність кризових явищ в економіці України, що зумовлено не тільки дією об'єктивних економічних законів, а й відсутністю ефективних інструментів управління економічними процесами на рівні держави, регіонів і суб'єктів господарювання.

Це безпосередньо стосується і управління інноваційними процесами та інноваційним розвитком підприємств в Україні. Очевидно, що досягнення комплексу цілей інноваційного розвитку може бути досягнуто не тільки за дотримання об'єктивних економічних законів, залучення найбільш ефективних техніко-технологічних рішень, а й шляхом використання тих форм та інструментів управління інноваційним розвитком, що враховують особливості перехідних економік, зокрема, надзвичайно високу мінливість середовища господарювання. Така мінливість спричинена, серед іншого, політичною нестабільністю, коли зміна владних диспозицій супроводжується лобюванням економічних інтересів нових власників, які стають кураторами грошових потоків. Негативний вплив такої нестабільності проявляється, насамперед, у низькій інвестиційній привабливості вітчизняної економіки, особливо у капіталомістких виробничих секторах.

Важливість залучення стратегічних інвесторів у промисловий сектор України для здійснення необхідних структурних змін з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки на сьогодні не підлягає сумніву. Проте вирішення його потребує не тільки поліпшення інвестиційного клімату через удосконалення державної економічної та інвестиційної політики, а й упровадження нових підходів до управління інноваційним розвитком на рівні керівництва підприємствами.

Аналіз останніх публікацій з теми дослідження. Дослідженням особливостей і закономірностей управління інноваційним розвитком підприємств у перехідній економіці займаються багато вітчизняних та російських науковців, зокрема, А. Гриньов [2], С. Ілляшенко [3], О. Мельник [4], О. Єфремов [5], Л. Федулова [6] та ін. Ними досліджуються природа, напрями і джерела розвитку, його способи і спонукальні мотиви, пропонуються моделі управління їх розвитком тощо. Проте питання побудови системи управління інноваційним розвитком підприємств досліджені недостатньо, внаслідок чого рекомендації для управління цим процесом є надто узагальненими і стосуються переважно створення організаційних та економічних умов для інтенсифікації та підвищення результативності інноваційної діяльності. Тобто управління інноваційним розвитком підприємства розглядається здебільшого з позицій однієї зі складових його місії – підвищення здатності підприємства до задоволення потреб і вимог споживачів. Однак, не менш важливо управляти цим процесом з метою задоволення інтересів власників бізнесу – і не тільки через зростання маси прибутку внаслідок ефективної інноваційної діяльності, уособленої у нових продуктах і послугах (що важливо для теперішніх власників), а й з позицій зростання цінності даного бізнесу для потенційних інвесторів. Акцентування на цьому цільовому орієнтирі, на наш погляд, за умов його досягнення, могло б активізувати приплив інвестиційного капіталу на такі підприємства, а отже поліпшити ресурсну базу для реалізації наступних проектів і програм розвитку бізнесу.

Мета дослідження – обґрунтування доцільності побудови системи управління інноваційним розвитком підприємства, цільовим орієнтиром якої має бути зростання ринкової вартості підприємства.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток підприємства пов'язаний з доволі значними змінами у структурі бізнес-системи, оскільки передбачає реалізацію масштабних інноваційно-інвестиційних проектів, що зазвичай тягнуть за собою побудову нової виробничо-технологічної системи. Успішна реалізація проектів інноваційного розвитку промислового підприємства залежить від злагодженості і професійності роботи працівників усіх функціональних служб підприємства, незалежно від того – прямо, чи опосередковано вони задіяні у цих проектах. Проте внесок функціональних підсистем управління у досягнення кінцевої мети – зростання ринкової вартості підприємства внаслідок реалізації конкретного інноваційного проекту чи програми – буде, безумовно, різним. Головну роль у формуванні такої різниці, згідно з вартісним підходом, відіграватимуть ті функціональні підсистеми, які є ключовими у здійсненні бізнес-процесів зі створення споживчої вартості. Звідси можна висловити припущення, що в основу управління за результатами (в даному випадку – управління реалізацією проектів розвитку) доцільно покласти функціонально-вартісний підхід, тобто підхід, за якого цілі зростання ринкової вартості підприємства досягаються через визначення внеску у цей результат окремих функціональних підсистем управління.

Слід підкреслити, що рішення щодо проектів інноваційного розвитку приймаються в умовах інформаційної асиметрії, невизначеності ситуації, тому вони завжди будуть ризикованими. Так, невдалий (некваліфікований) прогноз ринкової кон'юнктури зумовлює втрату вкладених у інноваційний проект коштів через відсутність достатнього попиту на пропонований товар; неочікувані зміни цін на ресурси, які необхідні для виготовлення продукції, спричиняють зниження прибутковості діяльності (чи навіть збитки); непередбачувані зміни політичної ситуації можуть взагалі унеможливити бізнес у його проектному варіанті через, наприклад, подорожчання ліцензії, збільшення податкового тиску внаслідок відміни певних пільг чи навіть через перерозподіл власності. Наявність значних ризиків при реалізації інноваційних проектів зумовлює потребу забезпечення економічної стійкості підприємства, без чого неможливе його стале

кількісне зростання, а значить – і привабливість для потенційних інвесторів (що відображається на його ринковій вартості). Однак це не статична стійкість, оскільки явище розвитку передбачає порушення статичної стійкості задля досягнення якісно іншого стану системи. Тому швидше йдеться про динамічну стійкість підприємства, його здатність утримувати динамічну рівновагу.

Таким чином, в процесі управління інноваційним розвитком підприємства в кожен момент часу існує об'єктивне протиріччя, яке полягає у необхідності знаходження прийнятного співвідношення між рівнями статичної стійкості та ефективності і динамічної стійкості, яка проявляється у ефективності стратегічного характеру. При цьому важливо бачити мету інноваційного розвитку – зростання ринкової вартості підприємства, яка об'єктивується через величину економічної доданої вартості (EVA). Зазначимо, що на сьогодні основним методичним прийомом, що широко використовується у фінансовому менеджменті і в оцінці вартості бізнесу є моделювання грошових потоків (CF) [7]. Що ж стосується показників, які характеризують економічну стійкість підприємства, то вони переважно відображають фінансовий стан підприємства.

Отже, стратегічним завданням менеджменту підприємства в процесі управління його інноваційним розвитком має бути зростання його конкурентоспроможності і економічного потенціалу, що позитивно впливає на його ринкову вартість. Реалізація цього завдання передбачає розробку відповідними функціональними підсистемами управління сукупності тактичних заходів з удосконалення чи радикального перепроектування існуючих бізнес-процесів або проектування нових, здатних створювати продукти з високою споживчою цінністю. При цьому структура бізнес-процесів і задіяні в них технології мають забезпечувати максимально ефективне використання ресурсів підприємства в ході створення споживчих цінностей. Необхідною передумовою успішної реалізації проектів інноваційного розвитку має бути забезпечення динамічної стійкості підприємства в ході реалізації інноваційних змін, що потребує моніторингу поточних станів підприємства. Схематичне відображення процесу управління інноваційним розвитком з виділенням його основних елементів надано на рис. 1.

Рис. 1. Складові, цілі та результати системи управління інноваційним розвитком підприємства

Отже, управління інноваційним розвитком підприємства сприятиме зростанню його стратегічної конкурентоспроможності і ринкової вартості, якщо буде забезпечено ризикостійкість підприємства при реалізації інноваційних проектів. В цьому контексті мають розроблятися і функціональні стратегії підприємства, що дозволяє говорити про поєднання функціонального і вартісного підходів в управлінні інноваційним розвитком підприємства, за аналогією з відомим методом функціонально-вартісного аналізу (ФВА) та функціонально-вартісного управління (ФВУ) [8]. Розроблений нами алгоритм управління інноваційним розвитком підприємства з урахуванням місця і ролі функціонального менеджменту у цьому процесі показано на рис. 2.

Цільова функція – зростання ринкової вартості підприємства – описується з урахуванням відомого методу розрахунку EVA з виділенням величини операційного прибутку, амортизаційних відрахувань, податку на прибуток, зміни величини оборотного капіталу, інвестиційних витрат, вкладених в основний

капітал за відповідний період при реалізації інноваційного проекту, середньозваженої вартості капіталу, величини авансованого капіталу за відповідний період тощо, а також системи обмежень, що стосуються прийнятного рівня рентабельності, величини авансованого капіталу, обсягу використовуваних для реалізації проекту фінансових ресурсів, рівня ризику, співвідношення основного і оборотного капіталу і, звичайно, впливу фінансового та операційного важелів [7]. При цьому має бути враховано тип інноваційної стратегії згідно з етапом життєвого циклу підприємства та значущість факторів, що впливають на його фінансову стійкість. Останнє впливає на значущість внеску функціональних підсистем менеджменту у реалізацію цілей зростання ринкової вартості підприємства, який може слугувати підставою для розроблення системи винагород за результатами зростання ринкової вартості підприємства в розрізі функціональних підсистем менеджменту (BSC).

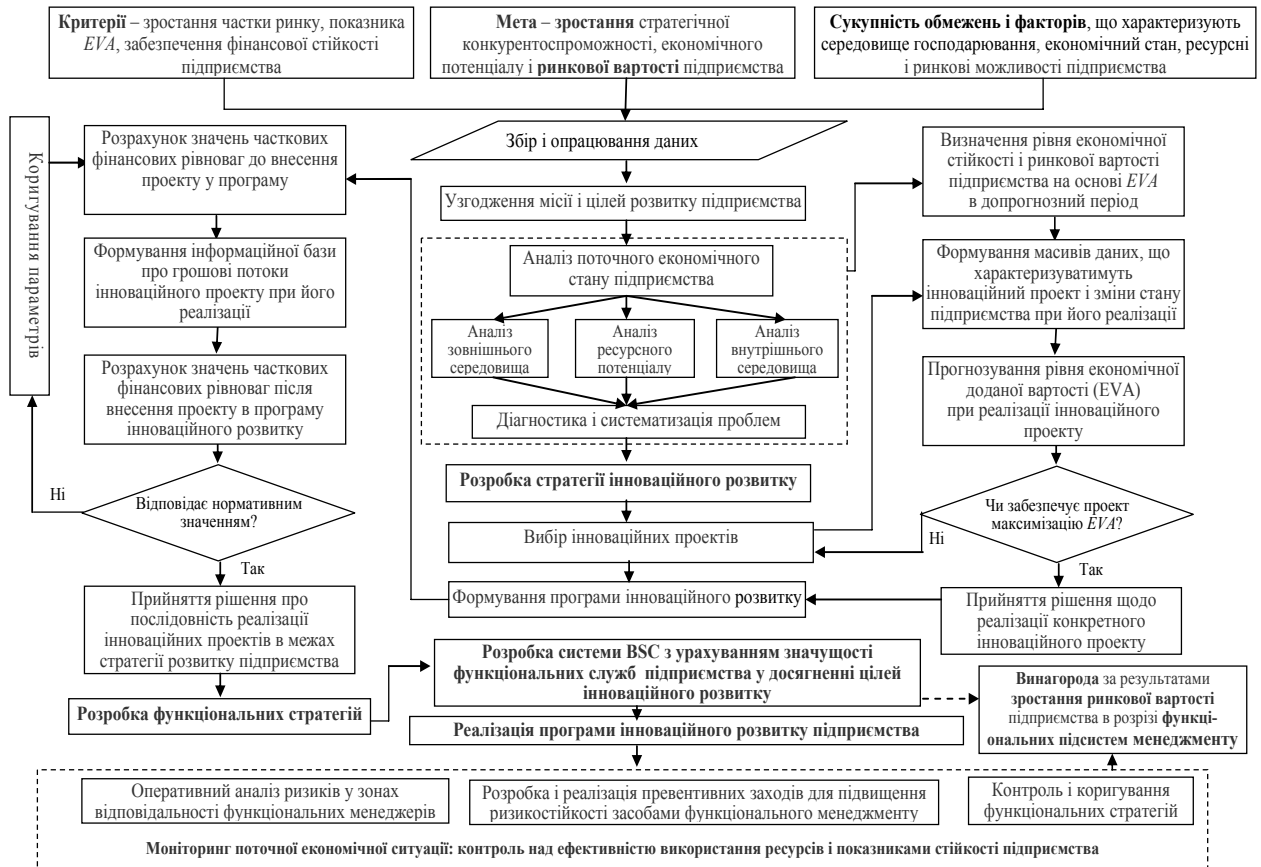

Рис.2. Алгоритм управління інноваційним розвитком підприємства на основі функціонально-вартісного підходу

Висновки. В умовах зростаючих темпів науково-технічного прогресу і стрімкого поширення інформаційних та виробничих технологій інноваційний розвиток промислового підприємства має передбачати якісне поліпшення усіх характеристик його бізнес-системи, усіх функціональних сфер діяльності. Доцільність такого поліпшення має оцінюватись не тільки з позицій приведення техніко-технологічної бази підприємства до сучасного технологічного рівня, а й з позицій нарощування здатності окремих елементів бізнес-системи до створення споживчих цінностей з високою доданою вартістю. Це сприятиме і зростанню цінності бізнес-системи в цілому (підприємства) на ринку інвестицій (фондовому ринку), тобто зростанню ринкової вартості.

Реалізація проектів інноваційного розвитку за нестабільного зовнішнього середовища супроводжується ризиками, які можуть загрожувати економічній стійкості підприємства. За своєю природою та способами мінімізації вони можуть бути віднесені до сфери відповідальності різних функціональних підсистем менеджменту. Для підвищення зацікавленості менеджменту функціональних служб підприємства у зменшенні втрат від ризиків та максимізації показника EVA доцільно застосувати один з інструментів управління за цілями. З урахуванням практичних можливостей системи збалансованих показників (BSC) для диференціації стратегічних цілей підприємства в розрізі функціональних підсистем менеджменту доцільно адаптувати її до завдань управління ризикозахищеністю та економічною стійкістю підприємства при реалізації проектів інноваційного розвитку. Апробація пропонованого методичного підходу для умов управління інноваційним розвитком конкретного машинобудівного підприємства і стане предметом наступних досліджень.

Література

1. Індекси промислової продукції за видами діяльності за січень-березень 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/tpp/tpp_u/tpp0313_u.htm
2. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А.В. Гриньов. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 308 с.
3. Єфремов О.С. Особливості стратегічного планування інноваційного розвитку підприємств / О.С. Єфремов // Вісник Хмельн. нац. ун-ту. Економічні науки. – 2009. – № 4. – Т. 2. – С. 69–74.
4. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком : [навчальний посібник] / Ілляшенко С.М. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – Суми : ВТД «Університетська книга»; К. : ВД «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
5. Мельник О.Г. Формування методологічних підходів у дослідженнях інновацій та інноваційного розвитку / О.Г. Мельник // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 10. – С. 18–24.
6. Федуллова Л.І. Теоретичні положення щодо обґрунтування моделі інноваційного розвитку підприємства / Л.І. Федуллова // Вісник Хмельн. нац. ун-ту. Економічні науки. – 2010. – № 4. – Т. 2. – С. 25–29.
7. Эшоурт Г. Менеджмент, основанный на ценности: как обеспечить ценность для акционеров / Эшоурт Г. ; [пер. с англ.]. – М. : Инфра-М, 2006. – 530 с.
8. Волчек Р. Функционально-стоимостной анализ в управлении / Р. Волчек. – М. : Экономика, 1986. – 176 с.

References

1. Indeksi promislovoj produkciji za vidami dijtal'nosti za cichen'-berezen' 2013 roku http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/tpp/tpp_u/tpp0313_u.htm
2. Grin'ov, A.V. Innovacijnij rozvitok promislovih pidpriymstv: koncepcija, metodologija, strategichne upravlinnja / A. V. Grin'ov. – H.: INZhEK, 2003. – 308 s.
3. Efremov, O.S. Osoblivosti strategichnogo planuvannja innovacijnogo rozvitku pidpriemstv / O.S. Efremov // Visnik Hmel'n. nac. un-tu. Ekonomichni nauki. – 2009. – № 4, t.2. – S.69-74.
4. Iljashenko, S.M. Upravlinnja innovacijnim rozvitkom: navchal'nij posibnik. – 2-ge vid., pererob. i dop. – Sumi: VTD «Universitets'ka kniga»; K.: VD «Knjaginja Ol'ga», 2005. – 324 s.
5. Mel'nik, O.G. Formuvannja metodologichnih pidhodiv u doslidzhennjah innovacij ta innovacijnogo rozvitku / O.G. Mel'nik // Aktual'ni problemi ekonomiki. – 2011. – № 10. – S. 18-24.
6. Fedulova, L.I. Teoretichni polozhennja shhodo obgruntuvannja modeli innovacijnogo rozvitku pidpriemstva / L.I. Fedulova // Visnik Hmel'n. nac. un-tu. Ekonomichni nauki. – 2010. – № 4, t.2. – S.25-29.
7. Jeshourt, G. Menedzhment, osnovannyj na cennosti: kak obespechit' cennost' dlja akcionerov : [per. s angl.] / G. Jeshourt. – M. : Infra-M, 2006. – 530 s.
8. Vlchek, R. Funkcional'no-stoimostnoj analiz v upravlenii. Sokr. per. s chesh. / R. Vlchek M.: Jekonomika, 1986. – 176 s.

Надійшла 20.04.2013; рецензент: д. е. н. Стадник В. В.